

VÄRLDSLÄGET OCH DE SMÅ ÖSTERSJÖSTATERNA

NÅGRA SYNPUNKTER PÅ DEN FRANSK- RYSKA ALLIANSEN¹

Av *BALTICUS*

DEN franska politiken har utgått från den premissen, att i fall en för Frankrike acceptabel uppgörelse med Tyskland icke kan ernås, så gäller det för Frankrike att med Ryssland ingå ett sådant försvarsförbund, som antages vara ägnat att — även oberoende av eventuell engelsk medverkan — bereda Frankrike nödig trygghet gentemot Tyskland och denna makts eventuella allierade. Den franska politiken kommer att vara beredd att gå mycket beslutsamt till väga för att bryta udden av den tyska faran och tvekar icke att i sådant syfte göra betydande uppoffringar.

Om läget utvecklar sig därhän, att Frankrike oberoende av Tyskland och till och med i direkt motsats till Tysklands avsikter, i samråd med Ryssland gör allt för att genomdriva en »östpakt» av mera inskränkt omfattning, så komma Rysslands små grannstater, resp. de stater, som anses tillhöra den östeuropeiska intressesfären, sannolikt att befinna sig inför ganska vanskliga problem. Ryssland kommer antagligen att på dem utöva en »fredlig» påtryckning av ganska betänklig beskaffenhet. I den mån en allierad makt tror sig ha tillräcklig anledning att betrakta de ifrågakommande »sekundära» staterna såsom i och för sig politiskt betydelselösa, men ingalunda oväsentliga medspelare och därför såsom behövligen för en viss konstellation, kommer det icke att alltför ordagrant tolka och tillämpa satsen om staternas lik-

¹ De framtidsperspektiv, som den i världspolitiken initierade »Balticus» i sin artikel diskuterar, äro nedskrivna före de sista månadernas händelser, ehuru artikeln först nyligen tillställts tidskriften. I framställningens hypotetiska form har någon ändring ej ansetts nödig, fastän vi nu förts närmare den verklighet, för vars faror författaren varnar. *Red. av Svensk Tidskrift.*

ställighet eller att visa någon högre grad av finkänslighet gentemot småstaterna i fråga.

I den mån de stater, vilka här kunna tänkas komma i betraktande, redan sökt betrygga sina speciella intressen genom att ingå i en koalition, om än av begränsad omfattning, kan man antagligen hos dem påräkna större förmåga av självhävdelse och långt mindre benägenhet till obetingad underkastelse under de ledande makternas vilja. Detta gäller då särskilt för de till »lilla ententen» anslutna makternas vidkommande, vilka ju samfällt bilda en aktionsbjudande politisk maktfaktor. Enligt tidningarnas uppgifter skall Hitler, måhända icke alldeles utan berättigande, för någon tid sedan ha betecknat denna entente, med hänsyn till den motsedda framtida konstellationen, såsom en »förlängning» av Ryssland. Skall detta omdöme få anses vara i någon mån riktigt, så kan man ungefärligen föreställa sig, vilken roll som vore avsedd att tillfalla Rysslands små nordliga grannstater, gentemot vilka rådsunionen konsekvent sökt tillämpa en beprövad *divide-et-impera*-politik. Även i bästa fall komme dessa uti en fransk-rysk koalition att framstå såsom alldeles sekundära faktorer, för att icke säga såsom *quantités négligeables*, vilkas existens vore beroende av de intresserade stora kontrahenternas goda vilja, för att icke säga av deras godtycke. Såframt ingen ytterst osannolik förändring inträder, kunde de icke heller hos Nationernas förbund påräkna det stöd och den trygghet, med vilka man ursprungligen räknat såsom en genom medlemskap i förbundet vunnen förmån.

Det skall måhända invändas, att ifrågavarande stater, särskilt de baltiska, komme att, i överensstämmelse med den gamla teorin om »buffertstaternas» jämförelsevis gynnsamma läge, finna de säkraste garantierna för sin statliga existens och sin åtminstone nominella eller, om man så vill, principiella självbestämmerätt uti *motsättningen* mellan de rivaliserande stormakterna. En statlig tillvaro i hägnet av enbart sådana garantier är dock synnerligen prekär, och det kan väl tänkas, att de utslagsgivande makterna i en given situation funne det med sina egna intressen förenligt att söka en uppgörelse på basen av utvidgade, resp. ombildade intressesfärer, varvid den ena eller andra småstaten finge tjänstgöra som bytesobjekt.

Vad Ryssland för sin del skall antagas vara benäget att fordra av de stater, som tidigare tillhört dess imperium, är för övrigt svårt att förutsäga. Bortser man från den ovan berörda möjlig-

heten av en godvillig fördelning av bytet mellan resp. stormakter, så är det för det första sannolikt, att man läte dem vederfaras en i någon mån olika behandling. Många omständigheter tala för övrigt för det antagandet, att även de mest utsatta och för en stormakts »naturliga gränser» måhända mest obekväma staterna finge behålla ett snarare skenbart än reellt oberoende, om de blott lydigt fogade sig i en starkare viljas bud och icke visade några ansatser till självrådighet. Genom en *pénétration pacifique* kan till och med en inkorporering lämpligen förberedas, och i värsta fall kan lydnad och underkastelse framtvingas genom »icke-krigiska» tvångsåtgärder. Man må betänka, att det för en hänsynslös stormakt är synnerligen riskfritt att beskylla en svag granne för »provokation» och på grund härav i en eller annan form skrida till ett angrepp mot denna; den svagare parten kan icke ens i händelse av en flagrant kränkning (som dock icke utgör någon direkt krigshandling) tänka på att draga motsvarande konsekvenser. Det är för övrigt obestridligt, att om de »baltiska» staterna i egentlig mening bleve eliminerade, så skulle detta för Finland betyda dels ökat *faktiskt* beroende av Ryssland, dels allvarligare hot för själva dess statliga existens; indirekt innebure detta försvagad trygghet för de skandinaviska staterna.

Genom att ingå i eller tvingas in i en koalition, i vilken Ryssland komme att spela en ännu mera betydande roll än vad herr Litvinoff under de senaste åren lyckats spela i den europeiska storpolitiken, finge Rysslands små grannländer, utan någon inbördes sammanhållning och utan att erhålla stöd på annat håll, finna sig i ett maskerat beroende och deras ofärd vore måhända icke avlägsen. När man betänker, huru mycket de länder, Tyskland och Frankrike, som under de senaste åren sökt ställa sig in hos Ryssland, själva fått lov att hålla till godo med, vore det en illusion att vänta sig något effektivt stöd från Frankrikes sida, och ett inskridande från Englands sida kan knappast väntas i en angelägenhet, som denna makt ur sin mondiala synvinkel anser vara av underordnad betydelse och icke värd en allvarlig risk.

Med vilken betänksamhet man än även i de nordiska länderna må ha anledning att betrakta det nuvarande Tysklands politiska strävanden, kan det aldrig vara för dessa betydelselöst, att Tyskland åtminstone för närvarande är den enda makt, som effektivt motsätter sig Rysslands såväl imperialistiska som världsrevolu-

tionära avsikter. Det är utan vidare klart, av vilken betydelse ett livskraftigt Tyskland är såsom motvikt mot rådsrysk maktlystnad och expansionssträvanden, som blott nödtorftigt döljas under försäkringar om utomordentligt fredliga avsikter. Därför kan det heller aldrig förutsättas, att de nordiska länderna vore beredda att ens indirekt understödja, än mindre biträda en koalition, som väsentligen dominerades av Ryssland och vars spets vore riktad mot Tyskland och avsåge dess försvagande och isolerande. En annan sak är emellertid, att om organisation och förutseende saknas, en eller annan nordisk stat kan mot sin egen vilja och i strid med sina egna intressen bliva driven över till den ryska sidan, och härtill kan Tyskland självt tänkas bidra genom en utmanande politik gentemot Danmark, en politik, vars dåraktighet en samfälld nordisk opinion borde kunna förmå Tyskland att inse. Även denna makts utrikespolitiska mål och medel bestämmas givetvis till vida övervägande del av opportunitetshänsyn. Särskilt för den skandinaviska Norden måste ett potentiellt hot mot Danmarks integritet utgöra ett momento, en fara, som likväl torde kunna avlägsnas under förutsättning av en tillräckligt eftertrycklig nordisk politik. Däremot vore det en alldeles felaktig slutsats, att hänsynstagandet till Danmarks intressen utan vidare borde driva de nordiska staterna in i en fransk-rysk koalition. Vad de baltiska staterna beträffar, talas det ganska oförbehållsamt om en eventuell överenskommelse mellan Tyskland och Polen i avsikt att till och med med uppoffrande av Litauens oberoende utjämna de territoriella tvistefrågor, som kunna stå i vägen för ett fortsatt samgående mellan Tyskland och Polen, en eventualitet, som redan med hänsyn till sin symptomatiska betydelse innebure ett hårt slag för övriga intresserade stater.

Så angeläget det än är för de nordiska staterna att avhålla sig från en avsiktligt eller faktiskt mot Tyskland riktad koalition, motiveras en samfäld, målmedveten och självständig politik från deras sida även av nödvändigheten att gentemot denna makt hävda gemensamma vitala intressen.

I händelse Polen, trots alla påfrestningar och utfästelser, vägrar att biträda en utan tysk medverkan tillkommen fransk-rysk pakt, så kommer Frankrike att vara benäget för en ännu intimare samverkan med Ryssland. Om åter Polen tror sig vinna större fördelar genom en anslutning till det ryska blocket, så innebär detta,

visserligen främst en stor framgång för den franska politiken, men samtidigt i förhållandet mellan Tyskland och Ryssland en mycket betänklig maktförskjutning till förmån för Ryssland, som väl i följd härav komme att på vissa sekundära stater verka med ökad attraktionskraft. Tack vare motsättningen mellan Frankrike och Tyskland komme Ryssland att i allt högre grad tillkämpa sig ställningen av *arbiter Europae*.

Detta vore då för någon tid framåt resultatet av den europeiska freds- och jämviktspolitiken med sina oräkneliga »pakter». Man tror sig härmed för en tid framåt ha förebyggt kriget och befästat tryggheten och den fredliga utvecklingen, men även om kalkylerna och den på dem grundade nya »pakten» i övrigt möjligen vore hållbara, så hade man trots allt åter hängivit sig åt en stor illusion genom att behandla bolsjevikväldet såsom en grundpelare i den mellanfolkliga organisationen.

England är för närvarande den enda europeiska stormakt, som kunde förmå sätta en gräns för en utveckling i så orimlig riktning, att den utslagsgivande makten och myndigheten i Europa övertages av Sovjetryssland. Den groteska idyll, som i fjol utspelades i Moskva, med hjärtliga försäkringar och »God save the King», låter det emellertid framstå såsom möjligt, att England av omsorg om att för ögonblicket förebygga ödesdigra överraskningar, är villigt att låta alla betänkligheter vika och effektivt medverka till en av Frankrike och — i betydligt högre grad — av Ryssland behärskad koalition på den europeiska kontinenten, och det utan att beakta de risker, denna ryska hegemoni måste medföra.

Nästa steg kommer naturligtvis att bestå i en ytterligt stark påtryckning på Polen i syfte att förmå detta land att uppge sin nuvarande anslutning till Tyskland, och härvid kommer det säkerligen icke att sparas på utfästelser. Ett till blocket anslutet Polen komme emellertid icke att utgöra någon verkligen effektiv motvikt mot Ryssland. Dess inträde i den fransk-ryska koalitionen komme sannolikt blott att ytterligare accentuera Rysslands hegemoni i de östeuropeiska angelägenheterna. För Finland och de baltiska staterna komme Polen knappast att utgöra något effektivt värn gentemot Ryssland. Att under nuvarande konjunkture räkna med Frankrike såsom en speciell målsman, vore, såsom ovan framhållits, knappast överensstämmande med detta rikets realpolitiska inställning.

I händelse de nordiska staterna, närmast alltså, och i varje fall, de skandinaviska staterna och Finland, i detta kritiska läge uppträda solidariskt och förstå att hävda sin ställning, så kan deras inlägg väga tungt i vågskålen. Utan att taga parti för den ena eller andra maktgrupperingen eller konstellationen och angelägna om att upprätthålla sitt *reella* oberoende samt att icke bli in-dragna i krigiska förvecklingar, kunna de, utan något parti-tagande, i viss mån hindra en måhända ödesdiger maktförskjutning till nackdel för Tyskland, men samtidigt avhålla denna makt från ev. övergrepp gentemot Danmark. England skall genom ett sådant beslutsamt solidariskt uppträdande få ögonen öppnade för de nordiska ländernas realpolitiska betydelse, men framför allt skall detta vara ägnat att inge Ryssland nödig respekt och i sin mån hindra uppkomsten av en sådan rysk hegemoni, om vars ödes-digra verkningar det här ovan varit fråga. Främst är emellertid ett sådant uppträdande påkallat av de nordiska staternas eget intresse, emedan Rysslands övermakt, dess direkta utvidgning och dess intressesfärer i Balticum och möjligen i Finland, även för de skandinaviska länderna innebära oberäknliga, men obestridliga vådor och riskmoment. Dessa länder förmå icke utan egna kraft-ansträngningar bedriva en framgångsrik *n o l i - m e - t a n g e r e -* politik.